

Úvod do Prologu

Prolog

- PROgramming in LOGic
 - část predikátové logiky prvního řádu
- Deklarativní programování
 - specifikační jazyk, jasná sémantika, nevhodné pro procedurální postupy
 - **Co dělat** namísto **Jak dělat**
- Základní mechanismy
 - unifikace, stromové datové struktury, automatický backtracking

Logické programování

Program = fakta + pravidla

Historie

- Rozvoj začíná po roce 1970
- Robert Kowalski – teoretické základy
- Alain Colmerauer, David Warren (*Warren Abstract Machine*) – implementace
- SICStus Prolog vyvíjen od roku 1985
- Logické programování s omezujícími podmínkami – od poloviny 80. let

Aplikace

- rozpoznávání řeči, telekomunikace, biotechnologie, logistika, plánování, data mining, business rules, ...
- SICStus Prolog — the first 25 years, Mats Carlsson, Per Mildner. To appear in Theory and Practice of Logic Programming, 2010. <http://arxiv.org/abs/1011.5640>.

- **(Prologovský) program je seznam programových klauzulí**
 - programové klauzule: fakt, pravidlo
- **Fakt:** deklaruje vždy pravdivé věci
 - `clovek(novak, 18, student).`
- **Pravidlo:** deklaruje věci, jejichž pravdivost závisí na daných podmínkách
 - `studuje(X) :- clovek(X, _Vek, student).`
 - **alternativní (obousměrný) význam pravidel**

pro každé X,	pro každé X,
X studuje, jestliže	X je student, potom
X je student	X studuje
 - `pracuje(X) :- clovek(X, _Vek, CoDeLa), prace(CoDeLa).`
- **Predikát:** množina pravidel a faktů se stejným **funktorem a aritou**
 - značíme: `clovek/3, student/1`; analogie **procedury** v procedurálních jazycích,

Komentáře k syntaxi

- Klauzule ukončeny tečkou
- Základní příklady argumentů
 - **konstanty**: (tomas, anna) ... začínají malým písmenem
 - **proměnné**
 - X, Y ... začínají velkým písmenem
 - _, _A, _B ... začínají podtržítkem (nezajímá nás vrácená hodnota)

Psaní komentářů

```
clovek( novak, 18, student ).           % komentář na konci řádku
clovek( novotny, 30, ucitel ).         /* komentář */
```

Dotaz

- **Dotaz**: uživatel se ptá programu, zda jsou věci pravdivé

```
?- studuje( novak).           % yes   splnitelný dotaz
?- studuje( novotny).        % no    nesplnitelný dotaz
```

Odpověď na dotaz

- pozitivní – **dotaz je splnitelný a uspěl**
- negativní – **dotaz je nesplnitelný a neuspěl**

Proměnné jsou během výpočtu **instanciovány** (= nahrazeny objekty)

- ?- clovek(novak, 18, Prace).
- výsledkem dotazu je **instanciace proměnných** v dotazu
- dosud nenainstanciovaná proměnná: **volná proměnná**

Prolog umí generovat více odpovědí pokud existují

```
?- clovek( novak, Vek, Prace ).           % všechna řešení přes ";"
```

Klauzule = fakt, pravidlo, dotaz

- **Klauzule** se skládá z **hlavy** a **těla**
- Tělo je **seznam cílů** oddělených čárkami, čárka = konjunkce
- **Fakt**: pouze hlava, prázdné tělo
 - rodic(pavla, robert).
- **Pravidlo**: hlava i tělo
 - upracovany_clovek(X) :- clovek(X, _Vek, Prace), prace(Prace, tezka).
- **Dotaz**: prázdná hlava, pouze tělo
 - ?- clovek(novak, Vek, Prace).
 - ?- rodic(pavla, Dite), rodic(Dite, Vnuk).

Rekurzivní pravidla

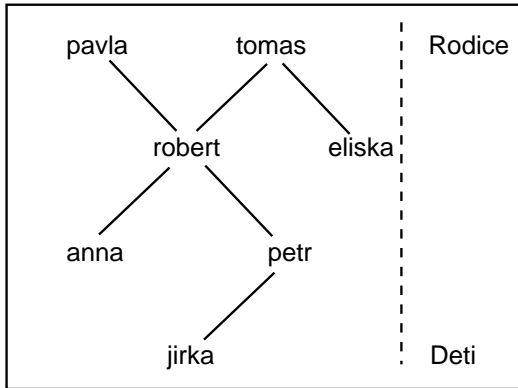
```
predek( X, Z ) :- rodic( X, Z ).           % (1)
```

```
predek( X, Z ) :- rodic( X, Y ),           % (2)
                  rodic( Y, Z ).
```

```
predek( X, Z ) :- rodic( X, Y ),           % (2')
                  predek( Y, Z ).
```

Příklad: rodokmen

```
rodic( pavla, robert ).
rodic( tomas, robert ).
rodic( tomas, eliska ).
rodic( robert, anna ).
rodic( robert, petr ).
rodic( petr, jirka ).
```

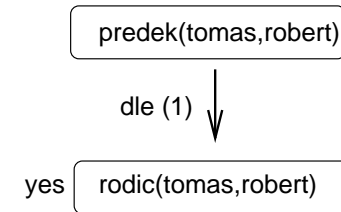


```
predek( X, Z ) :- rodic( X, Z ).      % (1)
```

```
predek( X, Z ) :- rodic( X, Y ),      % (2')
                  predek( Y, Z ).
```

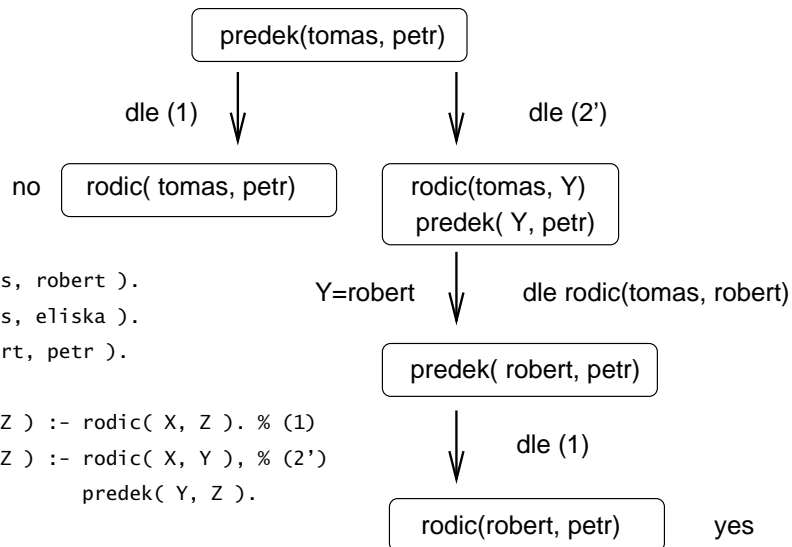
Výpočet odpovědi na dotaz ?- predek(tomas,robert)

```
rodic( pavla, robert ).
rodic( tomas, robert ).
rodic( tomas, eliska ).
rodic( robert, anna ).
rodic( robert, petr ).
rodic( petr, jirka ).
```



```
predek( X, Z ) :- rodic( X, Z ).      % (1)
predek( X, Z ) :- rodic( X, Y ),      % (2')
                  predek( Y, Z ).
```

Výpočet odpovědi na dotaz ?- predek(tomas, petr)

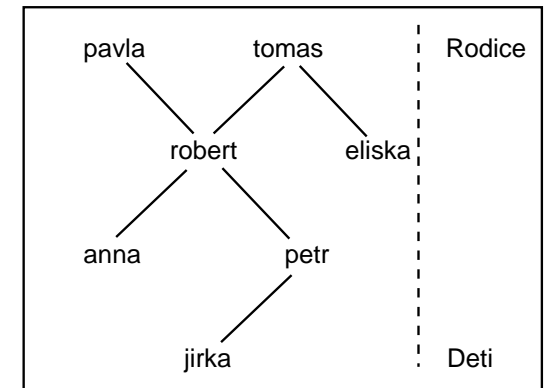


```
rodic( tomas, robert ).
rodic( tomas, eliska ).
rodic( robert, petr ).
```

```
predek( X, Z ) :- rodic( X, Z ). % (1)
predek( X, Z ) :- rodic( X, Y ), % (2')
                  predek( Y, Z ).
```

Odpověď na dotaz ?- predek(robert, Potomek)

```
rodic( pavla, robert ).
rodic( tomas, robert ).
rodic( tomas, eliska ).
rodic( robert, anna ).
rodic( robert, petr ).
rodic( petr, jirka ).
```



```
predek( X, Z ) :- rodic( X, Z ).      % (1)
predek( X, Z ) :- rodic( X, Y ),      % (2')
                  predek( Y, Z ).
```

predek(robert, Potomek) --> ???

Syntaxe a význam Prologovských programů

Syntaxe Prologovských programů

- Typy objektů jsou rozpoznávány podle syntaxe
- Atom
 - řetězce písmen, čísel, „_“ začínající malým písmenem: `pavel`, `pavel_novak`, `x25`
 - řetězce speciálních znaků: `<->`, `====>`
 - řetězce v apostrofech: `'Pavel'`, `'Pavel Novák'`
- Celá a reálná čísla: `0`, `-1056`, `0.35`
- Proměnná
 - řetězce písmen, čísel, „_“ začínající velkým písmenem nebo „_“
 - **anonymní proměnná**: `ma_dite(X) :- rodic(X, _)`.
 - hodnotu anonymní proměnné Prolog na dotaz nevrací: `?- rodic(X, _)`
 - lexikální rozsah proměnné je pouze jedna klauzule:
`prvni(X,X,X).`
`prvni(X,X,_).`

Hana Rudová, Logické programování I, 22. února 2011

14

Syntaxe a význam Prologovských programů

Termy

- **Term** – datové objekty v Prologu: `datum(1, kveten, 2003)`
 - **funktor**: `datum`
 - **argumenty**: `1, kveten, 2003`
 - **arita** – počet argumentů: `3`
- Všechny strukturované objekty v Prologu jsou **stromy**
 - `trojuhelnik(bod(4,2), bod(6,4), bod(7,1))`
- **Hlavní funktor** termu – funktor v kořenu stromu odpovídající termu
 - `trojuhelnik` je hlavní funktor v `trojuhelnik(bod(4,2), bod(6,4), bod(7,1))`

Unifikace

- Termy jsou **unifikovatelné**, jestliže
 - jsou identické nebo
 - proměnné v obou termech mohou být instanciovány tak, že termy jsou po substituci identické
 - `datum(D1, M1, 2003) = datum(1, M2, Y2)` **operátor =**
`D1 = 1, M1 = M2, Y2 = 2003`
- Hledáme **nejobecnější unifikátor** (*most general unifier (MGU)*)
 - jiné instancie? `...D1 = 1, M1 = 5, Y2 = 2003... není MGU`
 - `?- datum(D1, M1, 2003) = datum(1, M2, Y2), D1 = M1.`
- **Test výskytu** (*occurs check*)
 - `?- X=f(X).`
 - `X = f(f(f(f(f(f(f(f(...))))))))))`

Pořadí klauzulí a cílů

- (a) $a(1).$ $?- a(1).$
 $a(X) :- b(X,Y), a(Y).$
 $b(1,1).$
- (b) $a(X) :- b(X,Y), a(Y).$ % změněné pořadí klauzulí v programu vzhledem k (a)
 $a(1).$
 $b(1,1).$ % nenalezení odpovědi: nekonečný cyklus

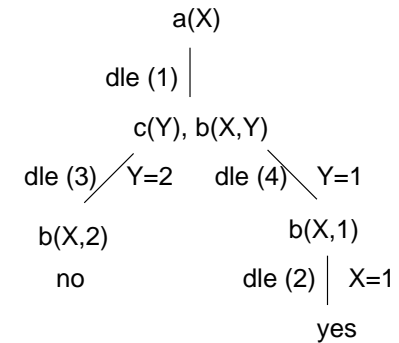
- (c) $a(X) :- b(X,Y), c(Y).$ $?- a(X).$
 $b(1,1).$
 $c(2).$
 $c(1).$
- (d) $a(X) :- c(Y), b(X,Y).$ % změněné pořadí cílů v těle klauzule vzhledem k (c)
 $b(1,1).$
 $c(2).$
 $c(1).$ % náročnější nalezení první odpovědi než u (c)

V obou případech **stejný deklarativní ale odlišný procedurální význam**

Operátory, aritmetika

Pořadí klauzulí a cílů II.

- (1) $a(X) :- c(Y), b(X,Y).$ $?- a(X).$
(2) $b(1,1).$
(3) $c(2).$
(4) $c(1).$

Vyzkoušejte si:

- (1) $a(X) :- b(X,X), c(X).$
(3) $a(X) :- b(Y,X), c(X).$
(4) $b(2,2).$
(5) $b(2,1).$
(6) $c(1).$

Operátory

- Infixová notace: $2*a + b*c$
- Prefixová notace: $+(*(2,a), *(b,c))$ priorita +: 500, priorita *: 400
- **Priorita operátorů:** operátor s **nejvyšší** prioritou je hlavní funktor
- Uživatelsky definované operátory: `zna`
`petr zna alese.` `zna(petr, alese).`
- Definice operátoru: `:- op(600, xfx, zna).` priorita: 1..1200
 - `:- op(1100, xfy, ;).` nestrukturované objekty: 0
 - `:- op(1000, xfy, ,).`
 - `p :- q,r; s,t.` `p :- (q,r) ; (s,t).` ; má vyšší prioritu než ,
 - `:- op(1200, xfx, :-).` `:-` má nejvyšší prioritu
- Definice operátoru není spojena s datovými manipulacemi (kromě speciálních případů)

Typy operátorů

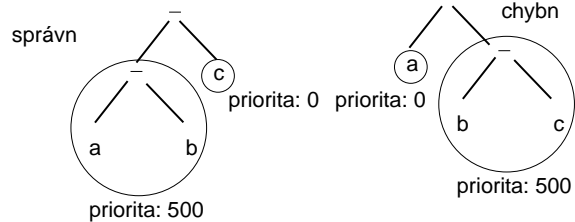
Typy operátorů

- infixové operátory: xfx , xfy , yfx
- prefixové operátory: fx , fy
- postfixové operátory: xf , yf

př. $xfx = yfx$
př. $fx ? fy$

x a y určují prioritu argumentu

- x reprezentuje argument, jehož priorita musí být **striktně menší** než u operátoru
- y reprezentuje argument, jehož priorita je **menší nebo rovna** operátoru
- a-b-c odpovídá $(a-b)-c$ a ne $a-(b-c)$: „-“ odpovídá yfx

Aritmetika

Předdefinované operátory

$+$, $-$, $*$, $/$, $**$ mocnina, $//$ celočíselné dělení, mod zbytek po dělení

?- $X = 1 + 2$. $X = 1 + 2$ = odpovídá unifikaci

?- $X \text{ is } 1 + 2$.

$X = 3$ „is“ je speciální předdefinovaný operátor, který vynutí evaluaci

- porovnej: $N = (1+1+1+1)$ $N \text{ is } (1+1+1+1)$
- pravá strana musí být vyhodnotitelný výraz (bez proměnné)
volání $?- X \text{ is } Y + 1$. způsobí chybu

Další speciální předdefinované operátory

$>$, $<$, $>=$, $=<$, $:=$ aritmetická rovnost, $=\backslash=$ aritmetická nerovnost

- porovnej: $1+2 := 2+1$ $1+2 = 2+1$
- obě strany musí být vyhodnotitelný výraz: volání $?- 1 < A + 2$. způsobí chybu

Různé typy rovností a porovnání

$X = Y$ X a Y jsou unifikovatelné

$X \backslash= Y$ X a Y nejsou unifikovatelné, (také $\backslash+ X = Y$)

$X == Y$ X a Y jsou identické

porovnej: $?- A == B$ no $?- A=B, A==B$ $B = A$ yes

$X \backslash== Y$ X a Y nejsou identické

porovnej: $?- A \backslash== B$ yes $?- A=B, A \backslash== B$ A no

$X \text{ is } Y$ Y je aritmeticky vyhodnoceno a výsledek je přiřazen X

$X := Y$ X a Y jsou si aritmeticky rovny

$X =\backslash= Y$ X a Y si aritmeticky nejsou rovny

$X < Y$ aritmetická hodnota X je menší než Y ($=<$, $>$, $>=$)

$X @< Y$ term X předchází term Y ($@=<$, $@>$, $@>=$)

1. porovnání termů: podle abecedního n. aritmetického uspořádání

2. porovnání struktur: podle arity, pak hlavního funktoru a pak

zleva podle argumentů

?- $f(\text{pavel}, g(b)) @< f(\text{pavel}, h(a))$ yes

Prolog: příklady

Příklad: průběh výpočtu

- a :- b,c,d.
- b :- e,c,f,g.
- b :- g,h.
- c.
- d.
- e :- i.
- e :- h.
- g.
- h.
- i.

Jak vypadá průběh výpočtu pro dotaz ?- a.

Příklad: věž z kostek

Příklad: postavte věž zadané velikosti ze tří různě velkých kostek tak, že kostka smí ležet pouze na větší kostce.

```
kostka(mala). kostka(stredni). kostka(velka).
```

```
vetsi(zeme,velka). vetsi(zeme,stredni). vetsi(zeme,mala).  
vetsi(velka,stredni). vetsi(velka,mala).  
vetsi(stredni,mala).
```

```
% ?- postav_vez(vez(zeme,0), vez(Kostka,0)).
```

```
% ?- postav_vez(vez(zeme,0), vez(Kostka,3)).
```

```
postav_vez( Vez, Vez ).
```

```
postav_vez( Vstup, Vystup ) :- pridej_kostku( Vstup, Pridani ),  
                             postav_vez( Pridani, Vystup ).
```

```
pridej_kostku( Vstup, Pridani ) :- Vstup = vez( Vrchol, Vyska ),  
                                   kostka( Kostka ),  
                                   vetsi( Vrchol, Kostka ),  
                                   NovaVyska is Vyska + 1,  
                                   Pridani = vez( Kostka, NovaVyska ).
```